

De blauwe golf

Bij uitgeverij Houtekiet krijgen ze er niet genoeg van om boeken en manifesten van neoliberalen uit te geven. Vlak vóór de federale verkiezingen van vorige jaar kwam men met het zoveelste neoliberale manifest van Guy Verhofstadts, ditmaal dan over diens "project voor de nieuwe eeuw".

Al na één jaar is dat apologetisch werkje geda-teerd. En met Verhofstadt gaat het ook al niet beter nu er veel sleet op de Paarse Machine zit. Dat verschafft extra plezier aan het herlezen van het nogal hoogdravend vertoog van Verhofstadt. Dit boekje, waarin Verhofstadt zaken als de uitdagingen van de toekomst, de creatieve maatschappij, de mon-dige burger, de moderne staat, de ontwikkeling zonder grenzen en de "vierde golf" behandelt, is alleen maar peptalk. Alles in dit pamflet is al eens eerder gezegd of geschreven, veelal dan door jon-gere broer Dirk Verhofstadt.

Guy Verhofstadt hanteert een populistische stijl waarbij de grens tussen dialect en het algemeen Nederlands vervaagt. Hij ontpopt zich in dit manifest ook als de dorpsfilosoof uit café "Markt-zicht". Als hij vindt dat mensen boven de vijftig gedwongen moeten worden om naar nieuw werk te zoeken in plaats van bij de kachel te blijven zit-ten, doet hij dat door hen nog "niet versleten" te noemen. Hij zegt er niet bij waardoor die mensen hun baan kwijtspeelden en ook niet óf er nog (fatsoenlijk betaald) werk voor hen is. Als hij de sociale zekerheid een schop wil verkopen, dan klinkt dat aldus: "Oubollig en achterhaald is ook de indeling in vakjes: arbeiders, bedienden, kaderleden, zelfstandigen. In de komende tien jaar zouden we er moeten in slagen één sociaal statuut tot stand te brengen voor al wie werkt. Dat is niet alleen een kwestie van sociale rechtvaar-digheid, met andere woorden de enige manier om een einde te maken aan de discriminaties die er bestaan tussen de verschillende stelsels, maar ook het aangewezen middel om fenomenen uit te schakelen als schijnzelfstandigen of het shoppen tussen de diverse stelsels van de sociale zekerheid. Dat betekent wel – we moeten eerlijk zijn – dat zelfstandigen zich in de toekomst ook zullen moeten verzekeren tegen alle, dus ook tegen de kleine risico's in de ziekteverzekering."

Helaas is de realiteit weerbarstiger dan uit dit citaat blijkt. Een beter statuut voor de zelfstandi-

gen zorgt er nog niet voor dat de sociale en eco-nomische realiteit voor alle zelfstandigen gelijk-vormiger of "rechtvaardiger" wordt. Schijnzelf-standigheid is geen keuze en het "shoppen" gebeurt vaak uit bittere noodzaak. Sinds de grote bedrijven en instellingen, inclusief het staatsappa-raat, steeds meer activiteiten in onderaanneming laten uitvoeren, is er een sociale jungle ontstaan. Het gaat hier natuurlijk niet om de kleine risico's in de ziektekostenverzekering, wél om de onver-zekerbare sociale risico's die de kleine (schijn)zelfstandigen lopen. Maar hierover geen woord. Hetzelfde geldt voor de riedel over de flexibilisering van arbeidstijden en carrière. Hier schurkt Verhofstadt graag tegen de Groene ideolo-gie van de "onthaasting" aan door te komen met een "nieuwe benadering" waarbij mensen "meer vrijheid krijgen om hun leven naar eigen inzich-ten in te richten".

Tenslotte draait het bij Verhofstadt rond de "cre-atieve burger". Dat specimen staat hier voor de oude vertrouwde egoïstische *homo economicus* uit zijn vorige leven. Verhofstadt trekt hier andermaal van leer tegen de betuttelende overheid die alle creativiteit dooft. Ongegeneerd eigent hij zich het ideologisch erfgoed van Mei '68 toe door de "innovatie aan de macht" te willen brengen. Innoveren om te innoveren? Jawel, want niemand kan de concurrentie tussen de bedrijven nog tegenhouden. Om niet als kleine ondernemer ten onder te gaan, moeten die innoveren en desnoods "netwerken" vormen. Het neoliberale vertoog van Verhofstadt krijgt hier een anarchistische draai, ook al weet iedereen dat het met die net-werkende bedrijven niet anders is gesteld dan met de koppelbazen van weleer. De grote bedrijven houden immers in hun netwerken de kleinere toeleveranciers vandaag in een ijzeren houdgreep. Ook haalt Verhofstadt retorisch uit over onder-wijsvernieuwing en scholen die moeten samen-werken, over cultuur die beklijft, over democratie zonder dwang, over groene economie zonder prikklok, veel thuiswerk en nog andere duurzame neoliberale wensen. Dat wordt aangevuld met pleidooien voor een Europees defensiebeleid en een Europese Grondwet op maat. Migranten zijn welkom, maar niet onbeperkt en de criminelen onder hen moeten natuurlijk zonder pardon wor-den uitgewezen. Kortom, Verhofstadt wil hier rechts én links in de VLD tevreden stellen. Of dit voldoende is om bepaalde "donkerblauwen" op zijn rechtervleugel te kalmeren, is onzeker. Die

lonken nu steeds meer naar het Vlaams Blok en hebben het hem daarom de laatste maanden nogal knap lastig gemaakt.

André Mommen

Guy Verhofstadt, *De vierde golf. Een liberaal project voor de nieuwe eeuw*,
Antwerpen/Amsterdam: Houtekiet, 2002, 69 blz.

Nieuws van vele fronten

Rudi Vranckx is historicus en 44 jaar oud. Hij werkt als internationaal reporter voor het VRT-journaal en is een gedreven man. Vooral naar het Midden-Oosten met zijn vele conflicten gaat zijn interesse uit. Die al eens omslaat in woede.

Hij kent Bagdad, Jeruzalem, Beiroet, Kaboel. In zijn boek zal de lezer vooral wel op zoek gaan naar de er ruim in behandelde Tweede Golfoorlog. Voor Vranckx was het trouwens een auteursmeevaller dat Saddam Houssein kort na de verschijning ervan uit zijn kuil ergens bij Tikrit door de Amerikanen werd weggeplukt. Ook voor Georges W. Bush was dat een meevaller, zij het in een heel andere betekenis. Want Vranckx is allesbehalve een 'embedded' reporter, bij de Amerikaanse divisies van Tommy Franks niet en bij de staff van het Witte Huis zeker niet.

Vranckx houdt niet van de manier, de stijl en het waarom van de Amerikaanse oorlogvoering, waar ook ter wereld. In Irak was hij een van de journalisten die zich niet door de Amerikaanse en Britse legerenheden lieten 'embedden', en zich mochten verheugen in het comfort, het betere eten en onderdak, en de bescherming door *the military*. En daarvoor hun gast- en feitelijke broodheren dan maar naar de mond praatten. Zo kwamen bijvoorbeeld fabeltjes als de bevrijding van de toch maar onversaagde All-American Girl en vrouwelijke soldaat Jessica Lynch uit de handen van een stelletje ongure Irakezen tot stand. Tot de BBC dat verhaaltje doorprikte ... En Vranckx levert dus geen politiek correcte bijbeschouwingen rond de oorlog van Bush tegen Al Qaeda en het terrorisme. Dat maakte zijn eigen bijbeschouwingen des te lezenswaardiger. "Deze oorlog heeft het begin getoond van een onzindelijk bondgenootschap tussen *big media*, *big military* en *big politics*. Jij zorgt voor de oorlog, wij zorgen voor de beelden." En verder: "De journalistiek heeft gefaald, want de *spin doctors*¹ waren ons te snel af. Wij heb-

ben ons laten verblinden door de technische snufjes, door het militaire jargon. Dat is de toonzetting van het hele verhaal en maakt er een van de betere getuigenissen en commentaren bij de oorlogen in Afghanistan, Irak en Palestina van. Zeker in het Nederlandse taalgebied.

Voor het overige, lees dus dit boek.

Jan Debrouwere

Rudi Vranckx, *Van het front geen nieuws. Herinneringen aan de oorlogen in het Midden-Oosten*,
Uitgeverij Meulenhoff/Manteau, 2003.

De politiek correcte Guldensporenslag

Een wetenschappelijk colloquium over de Guldensporenslag houden en er een evenwichtig verslagboek van maken is niet gemakkelijk. Over het onderwerp is al alles gezegd, denkt iedereen spontaan. Een marxistische benadering van dat militaire treffen tussen Vlaamse steden en het Franse feodale leger levert in de regel ook weinig nieuws op, mag men erbij denken. Is dat zo? Allicht. Maar het kan ook anders door boeiende vragen te stellen. Marxisten kunnen dat als ze willen. Zo moet men niet overal de "klassenstrijd" als motor van de geschiedenis erbij halen om de harten te verwarmen. Uit de feiten blijkt immers dat "volksheld" Pieter De Coninck vooral in zijn eigen sociale promotie geloofde, dat de Gentse ambachten best tevreden waren met hun compromis met de Franse koning, en dat de Vlaamse steden zelf tegenstrijdige belangen hadden.

Het is ooit mode geweest om de militaire geschiedenis af te doen als een hobby voor ijzervreter. Dat is onterecht. Oorlog is politiek met andere middelen. Want oorlog is een middel om de machtsverhoudingen tussen staten te veranderen. De Guldensporenslag was zo een belangrijke confrontatie die de machtsbalans tussen de Franse centraliserende vorsten en de Vlaamse steden heeft gewijzigd. In militair opzicht was de Guldensporenslag ook innoverend, daar hier een superieur geacht Frans ridderleger door de stedelijke milities in de pan werd gehakt. Die Vlaamse milities kondigden de dood aan van de feodale ridderlegers met hun zware bepantserde paarden. De economische machtspositie van de steden en de concentratie van gemakkelijk te mobiliseren

milities noopten de centraliserende vorst tot onderhandelen met de steden.

De Guldensporenslag mag dan wel een topper heten in de Belgische militaire geschiedschrijving, in de rest van Europa is die gebeurtenis vrijwel onopgemerkt in de geschiedenisboeken gebleven. Er zijn historisch gezien veel belangrijke veldslagen geweest dan die bij Kortrijk. Omdat belangrijke bronnen in vroeg-Nederlands zijn gesteld, lieten buitenlandse historici dit onderzoeksdomain links liggen. Anders was het natuurlijk met de Belgische historici die zich in de negentiende eeuw van dat "nationaal onderwerp" meester hebben gemaakt. Ze werden hierin bijgestaan door Hendrik Conscience met zijn "Leeuw van Vlaanderen". Pas met de opkomst van het Vlaams nationalisme werd de Guldensporenslag door de flaminganten ingepalmd als het symbool van de Vlaamse staats- en natievorming. Van daar die Vlaamse feestdag op 11 juli.

In de congresbundel wordt gekeken in welke mate de Waalse en de Frans-Vlaamse historici die transitie van de Guldensporenslag tot een flamingantisch evenement hebben verwerkt. In de eerste plaats waren de Walen zelf bezig met hun eigen geschiedenis retroactief te ontdekken. In hun eigen projecties werden ze verdeeld tussen een regionalistische perspectief en een Belgisch of puur francofoon belang. Waarbij uiteraard de houding ten aanzien van de Franse Revolutie en de aanhechting bij Frankrijk ook een rol speelde. Voorts bleef er de treurnis om Waterloo. Is de Waalse geschiedenis niet bezaaid met "nederlagen"? In Frans Vlaanderen hielden regionalisten, katholieke particularisten en reactionairen graag de Guldensporenslag in ere, maar zonder de aanhechting bij Frankrijk erbij in vraag te stellen. Zij verlangden hier naar een prerévolutionair Frankrijk met als kern een "gezond Vlaams volkje" dat het decadente Franse vaderland moest regenereren. In de Tweede Wereldoorlog kozen deze lieden uiteraard voor Pétain en soms ook voor de nazi's. In weinig verschilden ze van de flaminganten aan de andere kant van de schreef.

Niet alles in deze bundel is even interessant. Het verslag van Sergio Boffa over de militaire appreciatie van de Guldensporenslag is een mooie en kritische synthese van de bestaande literatuur. Marc Boone vult dat aan met de sociaal-economische context van het conflict. Benoît Mihail geeft

een minder bekende synthese van het neo-Vlaams romantisme in Frans Vlaanderen. De bijdragen over hoe men aan beide zijden van de taalgrens 1302 bekijkt, leveren interessante vergezichten op, maar ze zwijgen over de Europese context van het uiteenvallen van de natiestaten.

De Franse bijdragen in deze bundel zijn soms krakkemikkig vertaald. Niet alle artikelen zijn in een cartesiaans heldere stijl geschreven. Dat geldt zeker voor de bijdrage van Serge Lewuillon. Maar ook Frans-Jos Verdoodt weet in zijn verhaal over de betekenis van 1302 voor de Vlaamse beweging geen rode draad te trekken. Het interview met Roel Jacobs voegt niets toe aan de bundel. Véronique Lambert heeft aan al die ongelijkmatigheden een mouw willen passen door op strategische plekken de probleemstelling naar voren te halen en door op het einde nog een synthese af te leveren. De synthese had beter in een forse inleiding gekund. Jammer.

André Mommen

1302 herbekeken. Met bijdragen van Claire Billen, Sergio Boffa, Marc Boone, José Fontaine, Roel Jacobs, Chantal Kesteloot, Véronique Lambert, Serge Lewuillon, Benoît Mihail, Philippe Raxhon en Frans-Jos Verdoodt, Brussel: IMAVO.

Franse versie: *1302 revisité/herbekeken*, Cahiers Marxistes, september-oktober 2003, nr. 226.

Een bloemlezing uit de poëzie van Nâzim Hikmet

In de voortreffelijke poëziewereld *De mooiste van...*, die verschijnt onder redactie van Koen Stassijns en Ivo Van Strijtem, werd onlangs een selectie in Nederlandse vertaling uitgebracht uit de gedichten van de Turkse dichter van wereldformaat Nâzim Hikmet (Tessaloniki, 1902 - Moskou, 1963). Hikmet, die zich (partij)politiek in de communistische (wereld) beweging situeerde, was aanvankelijk sterk beïnvloed door de Europese artistieke avantgarde van de vroege 20ste eeuw, maar evolueerde al vrij snel naar een heel eigen schrijfstijl, die men nog het beste zou kunnen omschrijven als epische lyriek. Hikmets poëzie kan bovendien in de beste zin van het woord maatschappijkritisch worden genoemd, maar tegelijk uitermate authentiek en getuigend van een diepgaande, universele menselijke emotie.

Vooral in zijn magnum opus, *Mensenlandschappen van mijn land*, haalde hij een niveau dat hem eigenlijk de Nobelprijs voor literatuur had moeten opleveren. Soms doen de aanpak en de inspiratie van Hikmet ook denken aan de Duits-Joodse literator Heinrich Heine (1797-1856), die eveneens een geslaagde combinatie realiseerde tussen maatschappelijk engagement, oorspronkelijk taalgebruik en diepmenselijke ontroering. Hikmets werk is anderzijds ook zeer lezenswaardig als een uiteraard subjectieve en eigenzinnige, maar desalniettemin bijzonder waardevolle persoonlijke appreciatie en interpretatie van de Turkse (en de internationale) geschiedenis van de 1ste helft van de 20ste eeuw. Vandaar ook dat men inderdaad en terecht kan stellen dat Hikmet, hoewel in Turkije nog altijd behoorlijk gecontesteerd, tegelijk "nog steeds de meest geliefde en de meest gelezen dichter van zijn land is" (blz. 20).

In *De mooiste van Hikmet* wordt telkens op de linkerbladzijde de originele Turkse versie gepresenteerd en op de rechterpagina de Nederlandse vertaling van de hand van Perihan Eymedire en Joris Iven. In de inleiding wordt daarnaast door één van de samenstellers van deze bloemlezing, Mehmet Emin Yildirim (Rijksuniversiteit Leiden), ook de literair-historische positionering en de biografie in hoofdlijnen van Hikmet geschetst, die o.a. een nogal woelig liefdesleven leidde en die ook vele jaren als politiek gevangene in Turkse gevangenissen doorbracht. Een impressionistische en uiteraard fragmentarische samenvatting van zijn leven schreef de auteur overigens zelf twee jaar vóór zijn dood al neer in het ook in deze verzamelbundel opgenomen en stilistisch erg representatieve gedicht *Autobiografie*.

Nâzım Hikmet verdient ongetwijfeld een prominente plaats in de algemeen-intellectuele en de literaire geschiedenis van de vorige eeuw. In de discussies over de eventuele toetreding van Turkije tot de Europese Unie en de plaats van allochtonen van Turkse origine in de Belgische samenleving zou men bijgevolg misschien ook af en toe kunnen verwijzen naar de boeiende persoonlijkheid en het schitterende oeuvre van deze originele en non-conformistische literaire grootmeester ...

Tot slot citeren wij graag nog een kort gedicht van Hikmet, waarin hij zijn poëtisch talent volgens ons ten volle etaleert:

24 september 1945

"De mooiste zee is de zee die we nog niet gezien hebben,
Het mooiste kind is het kind dat nog niet geboren is,
De mooiste dag is de dag die we nog niet beleefd hebben,
En het mooiste woord dat ik je wil zeggen is het woord dat ik nog niet gezegd heb".

Nico Van Campenhout

De mooiste van Hikmet,

Amsterdam/Tielt, Atlas/Lannoo, 2003, 160 blz., 14,95 euro.

Noot

1. "Spin doctors", de manipulators van het nieuws en dus van de openbare mening. Dat omvat bijvoorbeeld de woordvoerders van het Witte Huis, het Pentagon en het leger ten velde. En de hen achterna pratende, schrijvende en filmende 'star reporters' van CNN, om alleen maar die te noemen.